

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Octava. An omnis opinio certò probabilis practicè, subjectivè
sumpta, sit per se ipsam judicium moraliter certum de non peccato
formali, & de honestatè formali actus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

velint necessariam probabilioritatem de speculativâ veritate opinionis minus tutæ, volunt quod Tutoritâ Catholici, cum differentia, quod isti hanc vocent certitudinem moralem, illi probabilioritatem; utrique tamen conveniunt in re, quod utraque excludat à tutiori omnem prudentem probabilitatem de ejus veritate speculativâ. Hinc colligo, quod certitudo moralis necessaria ad operandum debet esse de veritate practicâ.

S E C T I O VIII.

*An omnis opinio certò probabilis practicè, subje-
ctivè sumpta, sit per se ipsam judicium mora-
liter certum de non peccato formali,
& de honestate formali actus?*

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.

Dico, quod omnis opinio certò practicè proba-
bilis sit per se ipsam intransitive judicium mora-
liter certum de non peccato formali, id est, cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, & ad honestatem formalem adhesio-
nis, n. 314.

DD. nobis faventes, à n. 315. ad 324.

S. Anton. ex S. Thom. Arist. & Gersono probat
solam moralem certitudinem necessariam, &
hanc consurgere ex probabilibus conjecturis,
n. 316.

Alij DD. n. 317. 318.

M. de Prado ait, quod cum prudenti probabili-
tate peccati materialis stet certitudo de non
peccato formali, n. 318.

Idem alij, ib.

Caram. ait, quod in omni opinione probabili de-
tur certitudo honestatis formalis, & incerti-
tudo honestatis materialis, n. 319.

P. Suar. ait esse dogma Theologorum unum-
quemque operari posse juxta suam opinionem
probabilem; & in moralibus satis esse judi-
cium probabile, ib.

Alij DD. sentientes opinioni probabili inesse cer-
titudinem, n. 320.

P. D. Thyrsus exponit certitudinem moralem, ib.

M. Bayo ait, veritatem practicam esse probabili-
bus contentam, n. 321.

Cavet. ait probabile esse moraliter certum, ib.

M. Mercorus, idem esse certum in moralibus, ac
verosimile, n. 322.

Ejusdem rationes ex S. Thom. & Arist. ib.

Contradictiones ejusdem, n. 323.

Nostre conclusionis rationes, à n. 324. ad 327.

Quia omnis certò probabilis est judicium pru-
dens, adeoque pugnant cum peccato formali,
& hujus formidine, n. 324.

*Quia implicat, ut prudenter operans peccet for-
maliter, n. 325.*

*Quia judicium prudens est indefectibiliter ve-
rum de honestate formali adeoque certum, n.
326. 327.*

UNica conclusio: Omnis opinio certò N.
probabilis practicè est per se ipsam 314.
formaliter, & intransitive judicium morali-
ter certum de non peccato formali, seu cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, aut ad honestatem formalem adhe-
sionis; & impossibilis cum peccato formali,
aut formali inhonestate connexionis.

In hanc conclusionem veniunt, quos dedi N.
sect. 1. §. 2. eo enim ipso quod Doctores ibi 315.
citati n. 9. dicunt satis esse ad fine peccato,
aut honestè operandum, judicium certò pro-
babile de non peccato, aut de honestate ope-
ris, eo ipso per probabile intelligunt non evi-
dens, non autem non certum, nam omnes T. F.
ut dixi sect. 4. conveniunt in hoc, quod ad
fine peccato operandum, necessarium sit ju-
dicium certum de non peccato; ergo per tò
probabile unice excludunt evidentiam, &
certitudinem veritatis speculativæ, non au-
tem certitudinem moralem veritatis practi-
cæ, seu compossibilem cum imprudenti pec-
cati formalis formidine, & repugnantem
cum prudenti peccati formalis formidine.

Similiter veniunt Arist. S. Thom. & S. N.
Antoninus, qui ex Arist. & Gersono 1. p. tit. 316.
3. cap. 10. §. 10. circa finem hæc habet: No-
randum secundum Cancellarium, quod certitu-
do, quæ requiritur in materia morali, non est cer-
tutudo evidentia, sed probabilis conjectura: &
postquam tres certitudinis species numera-
vit, subdit: Tertia certitudo, scilicet mora-
lis, seu civilis, tangitur in principio Ethic.
ubi dicitur, quod disciplina est in unâqua-
que re certitudinem quærere juxta exigen-
tiam materiæ; æquè enim vitiosum est per-
suadentem quærere Mathematicum, & mo-
ralem demonstrantem; non enim confurgit
certitudo moralis ex evidentia demonstra-
tionis, sed ex probabilibus conjecturis gros-
sis, & figuralibus, magis ad unam partem,
quàm ad aliam se habentibus: dicitur autem
probabile, quod pluribus, & maxime sapi-
entibus apparet verum. Hæc D. Antoninus,
qui eo ipso quod dicit aliquam in humanis
actibus dari certitudinem juxta exigentiam
materiæ, eo ipso concedit illis inesse certitu-
dinem moralem, nam maiorem negat esse
materiæ morali necessariam.

Veniunt quoque, quos dedi sect. 6. §. 2. N.
nempe qui volunt omnem prudentiæ actum 317.
esse certum certitudine conformitatis sui, &
objecti

objecti cum regulis morum, quæ est certitudo moralis de veritate practicâ, seu certitudo prudentis ad non peccatum ad hæſionis, & impossibilis cum peccato connexionis.

N. Apertissimè tamen flant pro meâ conclu-
318. sione M. Mart. de Prado *tom. I. cap. I. qu. 4.*

§. 3. n. 12. dicens: Inter duas opiniones æque probabiles licet eligere minus tutam, nam qui unam eligit, habet *certitudinem moralem*, quod recte operetur. Et *tom.* de Pœnit. *qu.* 84. *dub.* 4. de Peccatis dubiis, circa finem ait: Qui habet opinionem, format iudicium *certum practice*, quod hic, & nunc non peccet, sicut in omni casu, quo sequitur opinionem probabilem, quia licet sit speculativè probabile, quòd hoc facere sit peccatum, in praxi est *certum*, quòd prudenter eligitur ut tutum, quod est rectum solùm probabiliter. Hæc M. de Prado. Ecce cum prudenti speculativà probabilitate de peccato fiat certitudo de non peccato; id est, cum prudenti probabilitate, & formidine de peccato materiali fiat certitudo de non peccato, formalis.

M. Alv. ut dixi *sect. 5*. Idem docet M. Alvarez 1. 2. d. 89. *art. 3. ad 4.* ubi ait: Sufficit, quòd homo operetur per cognitionem *certam practicè*, quæ habetur per opinionem *practicè probabili-*

M. Arauxo *lem.* M. Arauxo in *decis. mor.* de Statu civili d. 3. n. 16. assert. 9. loquens de sequente opinionem probabilem ait: Iste est sibi *certus moraliter* cum in moralibus sufficiat certitudo.

M.Nid. do moralis ex probabilibus orta. M.Nider ait: Probabilis certitudo sufficit in moralibus, ut

• quis non se exponat periculo. M. Tapia tom.
2. lib. 4. de Prudentiâ au. I. art. 7. n. 4. ait.

objectū est probabiliter verum, & consonum
Scripturæ; non enim est certo verum, ergo
est tantum probabiliter honestum: actus au-
tem non est probabiliter tantum, sed certo
honestus; quamobrem non tantum quicquid
esse malum, sed qui dubitaret, an sit bonus,
damnatur ab Alex. VII. Hæc Caram. p. 2. l. 1.
Suar. tom. 4. in 3. p. d. 6. sect. 9. num. 5. ait: In
moralibus licitum est uti opinione certius
li, nam qui illā utitur, moraliter certus est
prædicte se non peccare. Et tom. 5. in 3. p. d.
4. sect. 6. n. 6. ait esse dogma Theologorum,
unumquemque operari posse juxta suam
opinionem probabilem: Et lib. 6. de Leg.
cap. 8. n. 6. ait: Judicium probabile in rebus
moralibus sufficit ad prudenter operandum.
Nota autem to sufficit.

Idem sentiunt P. de la Fuente *disq. 4. n. N.*
 57. ubi ait, certitudinem moralem habere *320*
 varios gradus; subdens, quod certitudo *P. de*
 ralis probabilitas de opinione non debeat *320*
 esse illa exacta, sed satis esse minus exactam,
 ut prudenter operemur; & ideo testimonium
 matris iatis est, ut credam, & venerer hunc
 hominem tamquam meum patrem, ait *S. D. q.*
 Aug. ab eo citatus *lib. de milis. credendi cap. 5.*

12. ergo satis est certa probabilitas ipsi opi-
nioni probabili inserta. P. Sanch. *lib. 6 Sum.*
cap. 3. expressè ait: Cùm omnimoda certitu-
do de rebus moralibus haberi nequeat, ad

in illum appetitui conforme, quod formidinem sibi adjunctam nihil moretur; nec impediatur certam destinationem; & directionem boni operis, quare illam formidinem dicit simplicem esse, non firmam dubitationem; & ad intellectum speculativum pertinere, quia non impellit ad operationem.

Hæc M. Baro ex Scotistâ. Rursus 4. p. Manuduc. pag. 94. ait veritatem practicam, quia dirigit voluntatem, & affectum, probabilitibus tutam, & contentam. Caietanus in Sum.

verb. opinio ait: Non enim propterea aliquid opinione tenetur; (id est, cum formidine oppositi) quia diversi DD. contraria sentiunt, quoniam cum huiusmodi contrarietate stat, quod una pars sit ratione sufficienti ad moralem certitudinem fulta: & jam non est opinio apud sapientes illam rationem; (id est, unita prudenti formidini de peccato formali) sed quia nesciunt multi discernere inter certitudinem moralem, & mathematicam, omnia quodammodo locant sub opinionibus. Addit: Per accidens contingit nescientes discernere inter notum opinionem, & notum certâ ratione morali, errare, & excusari, credentes absque formidine alterius partis, viris probis, & doctis dicentibus, Facite sic, quia potest licitè fieri. Non enim Deus exigit ab homine plus quam conditio hominis habet, quia Divina Sapientia disponit omnia suaviter. Hæc

Caietanus. Stat etiam Philal. pag. 10. dicens: Ut certus quis sit se non peccare, sufficere, quod sequatur probabile iudicium honestè agendi in hac, vel illâ materiâ, quia alioquin requireret Deus à nobis impossibilia; cum habere certum iudicium in particulari de omnibus eligibilibus impossibile sit, nam moralia ut plurimum non sunt demonstrabilia. Et pag. 15. expressè ait, quod huiusmodi iudicium probabile de honestate actionis dici possit certum certitudine morali; quæ tamen minor est illa, quæ excludit formidinem. Probat hoc; quia si intellectus non est moraliter dubius, est moraliter certus: sed habens opinionem probabilem de aliquo, non est moraliter dubius; ergo est moraliter certus. Hæc Candidus; ex quo nihil pro licito minus probabilis usui clarius; & nihil contra argumenta, quæ in nos adducit ex dubio, incertitudine, & similibus deducta, nihil, inquam, robustius.

Demum M. Mercorus 1. part. art. 15. ex 322. Arist. & S. Thom. ait, certum in moralibus idem esse ac verosimile, & probabile, quod sedulo tenendum. Probat autem 1. quia Arist. 1. Ethic. cap. 1. docens modum procedendi in scientiâ morali ait: Oportet grosse, & figuratè veritatem ostendere; glossat S. Thomas: Tom. III.

Id est, verosimiliter, & probabiliter, quia probabile est, quod est simile vero: ergo cum scientia moralis procedat ex certis, consequenter certum moraliter idem est, ac verosimile, seu probabile. Probat 2. quia Arist. in Topicis agens de syllogismo probabili, & de modo inferendi probabilitatem, supponit media inferentia probabilitatem, caulare certitudinem moralem. Probat 3. quia Arist. lib. 1. Top. cap. 1. & S. Thom. de Fallaciis cap. 2. ait, probabilia dici, quæ videntur omnibus, vel pluribus, vel precipuis, vel maxime notis; sed quæ ita videntur, sunt moraliter certa; ergo probabile, & moraliter certum idem est. Probat 4. quia S. Thom. lib. 1. Poster. ait: Aliquando in processu, si non sit scientia, sit fides, vel opinio, vel probabilitas, in quibus ratio inclinat in unam partem cum formidine alterius: ergo juxta S. Thom. fides humana, dummodo sit prudens, etsi sit juncta formidini imprudenti, facit certitudinem moralem, seu prudentialem. Hæc ferè M. Mercorus.

Combinet modo meus Lector ea, quæ ex N. M. Merc. dedi. 6. §. 6. cum illis, quæ hic 323. ex eodem dedi, & colliget contradictionem; nam hic asserit idem esse probabile, ac moraliter certum; ibi autem asserit nihil opinativum esse posse certum: ergo sibi contradicit. Secundò colliget, quod cum M. Mercorus 1. p. art. 8. doceat satis esse, ut iudicium prudentiæ sit moraliter certum; rursus ut constat ex verbis nunc allatis, doceat probabile esse moraliter certum; ideo iterum sibi contradicit, dum negat, quod ultimum dictamen esse possit opinativum, seu probabile, nam adhuc ut tale, erit moraliter certum. Tertiò, quod dum pag. 19. dicat, quod certitudo moralis sit certitudo simpliciter, & absque omni dubietate, iterum sibi contradicit, nam certitudo moralis non excludit imprudentem formidinem; immò contradicit Divo Thom. 1. Ethic. & 2. 2. qu. 5. Thom. 60. art. 3. ad 1. neganti omnimodam certitudinem convenire materiæ morali. Quartò, quàm nulla sint ejus contra licitum usum cuiusvis opinionis certò probabilis practicæ, argumenta, ut constat ex ejus doctrinâ mox abiatâ, quæ asserit omne probabile esse moraliter certum; ergo dum negat licere sequi quamlibet probabilem, negat licere sequi quamlibet moraliter certam.

Probat 1. quia quælibet opinio certò N. probabilis practicæ est per se ipsam formaliter, & intransitive, seu ex sua formali essentia iudicium pugnans non tantum cum omni iudicio prudenti, sed etiam cum omni imprudenti iudicio peccati, etsi non pugnet cum omni imprudenti formidine peccati; sed

G

sed

N. 322. Arist. & S. Thom. ait, certum in moralibus idem esse ac verosimile, & probabile, quod sedulo tenendum. Probat autem 1. quia Arist. 1. Ethic. cap. 1. docens modum procedendi in scientiâ morali ait: Oportet grosse, & figuratè veritatem ostendere; glossat S. Thomas: Tom. III.

sed omne iudicium essentialiter pugnans cum iudicio peccati est iudicium essentialiter pugnans cum omni peccato; nam implicat peccatum sine cognitione intimante peccatum: ergo omnis opinio certo probabilis practice est per suam essentiam iudicium pugnans cum omni peccato; ergo est iudicium essentialiter connexum cum non peccato, atque adeo est certum certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & exclusionis omnis peccati. Maior est, juxta nos, certa ex definitione opinionis probabilis practice, quæ non est nisi iudicium prudens de non peccato; & ita est prudens, ut non tantum omne iudicium prudens, aut imprudens peccati, sed etiam omnem prudentem peccati formidinem excludat. Rursus ea maior à Probabilistis negari non potest, nam dictam definitionem admittunt. Quod si à Probabilioristis negetur, dicam contra illos, quod sicut quælibet opinio certo probabilior practice est iudicium per se ipsum formaliter pugnans cum omni prudenti, & imprudenti iudicio peccati, etsi non cum imprudenti peccati formidine; ita, per me, quælibet certo probabilis erit tale iudicium; non enim sola probabilior est prudens, etsi sit prudentior; sed quælibet certo probabilis est iudicium prudens pugnans cum omni peccato.

N. 325. Confirmo: Implicat, ut peccet, qui operatur prudenter, & cum bonâ fide non peccati, aut honestatis: sed omnis opinio certo probabilis practice est intransitive iudicium prudens, & bona fides non peccati: ergo implicat, ut eam sequens peccet; ergo eam sequens est certus exercitè certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & repugnantia ad peccatum.

N. 326. Probatur 2. quia omne iudicium prudens est necessario certum: sed omnis certo probabilis est iudicium prudens: ergo omnis certo probabilis est iudicium certum. Maior probatur tum ex dictis sect. 6. & 7. quia prudentia est recta ratio agibilium; ergo est necessario, & indefectibiliter verum, sive veritate practica, quæ semper adest, sive veritate speculativa, quam etiam loquendo de actibus elicitis admisimus, & quidem gratis, cum ad præsens institutum non sit necessarium. Si ergo prudentia est necessario recta ratio agibilium, adeoque est iudicium necessario verum, eo ipso est certum, quod talis sit, nam omne quod est essenziale alicui, certo illi convenit: tum quia licet actus prudentia esse possit speculative falsus, omnis tamen est necessario practice verus: ergo certum est, quod omni actui prudentia con-

veniat veritas practica. Hinc est, quod licet plura moraliter certa sæpe sint in re falsa, omnia tamen sunt indefectibiliter vera, veritate prudentiali, & practica: ergo cum omnis opinio certo probabilis, aut probabilior, sit prudens, aut prudentior, omnis est certa certitudine veritatis practica, seu prudentiali, & implicat, ut qui ex fundamento certo gravi, aut graviori opinatur, non opinetur prudenter; etsi sæpe deficiat veritas speculativa, numquam tamen deficit practica.

Omitto plura argumenta, quibus vel Probabilistæ utrum licitum cuiusvis certo probabilioris suadent contra obligantes vel ad speculative certam, vel ad tutiorem: omnia enim probant quilibet certo probabilem, aut probabiliorē practice, esse certam certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & repugnantia cum peccato; & hoc, ex essentia ipsius opinionis certo probabilis practice: ergo quilibet opinio practice probabilis est formaliter per se ipsam certa de non peccato formali, aut de honestate formali, si sit iudicium prudens honestatis formalis.

§. II.

Objectiones.

SUMMARIUM.

Obiectio, quia omnis probabilis est incerta, n. 328.

Dico esse incertam de veritate speculativa, seu de honestate materiali, & certam de honestate, & non peccato formali, n. 329-330.

Si certo speculative falsum potest esse practice verum, ut constat in iudicio inculpate falsi, multo magis incerto speculative falsum poterit esse certo practice verum, ib. & n. 331.

Obiectio, quia nullum probabile potest reddere securum operantem, n. 332.

Conscientia probabilis dicitur probabilis respectu ad veritatem speculativam, etsi sit certa quoad practicam: hinc non nisi speculative, non practice, fallere potest operantem, n. 333.

Obijcies 1. ex P. Carden. tom. 3. d. 55. N. 328. & d. 56. n. 6. repugnare, ut certitudo reperiatur in ipsa opinione probabilis, aut probabiliori, cum quilibet probabilis sit essentialiter incerta: reperitur quidem ea certitudo in dictamine conscientia dictante licitum usum opinionis probabilis practice; hoc enim dictamen nititur argumentis, aut moraliter saltem evidentibus, quæ trahit cap. N. 15. 16. 17.

Sed contra 1. quia quæro quæ certitudo con-

conveniat opinioni morali moraliter certe? Non veritatis speculativæ, nam sæpe hæc non inest; ergo veritatis practicæ: sicut ergo, licet moraliter certa, sit incerta de veritate speculativâ, est tamen essentialiter certa de veritate practicâ; ita dico de quâlibet certò probabili, quòd licet sit incerta de materiali peccato, aut honestate, est tamen certa de non peccato formali, aut de honestate formali.

N. 330. *P. Card.* Contra 2. quia evidenter probavi, quòd certitudo adhesionis ad non peccatum sit formaliter intrinseca cuique opinioni certò probabili practicæ, quia quælibet est formaliter, & intransitivè iudicium prudens de non peccato formali. Quare si P. Card. distingueret duplicem certitudinem, unam speculativam, seu de conformitate logicâ opinionis cum objecto à se enuntiato; aliam practicam, seu de conformitate morali opinionis certò probabilis cum regulis prudentiæ; & de conformitate actus per eam directi, cum eadem opinione, & regulis prudentiæ; clarè pateret posse opinionem practicam certò probabilem esse incertam quoad conformitatem logicam opinionis cum objecto à se enuntiato; & esse certam quoad conformitatem moralem sui, & objecti à se enuntiati cum regulis morum: eo modo, quo conscientia invincibiliter erronea non tantum est incerta de veritate practicâ, sed est certò falsa; caret enim conformitate speculativâ cum objecto enuntiato; & simul est certa de veritate practicâ sui, & objecti; habet enim conformitatem moralem cum regulis morum, & iisdem conformat actum directum; etenim objectum ut est in iudicio invincibiliter erroneo, videtur conforme regulis morum. Sanè si certò falsum speculativè potest esse practicè verum, ut accidit in iudicio prudenti invincibiliter erroneo; multò magis incertò falsum speculativè, poterit esse practicè verum, ut accidit in omni opinione certò probabili practicæ.

N. 331. *M. Merc.* Ad id quod addit, certitudinem reperiri in dictamine conscientie reflexo supra probabilitatem, contra est 1. quia M. Mercorus 1. p. art. 14. & omnes Anti-Probabilistæ hoc negant; dicunt enim quòd ultimum iudicium conscientie, cum sit conclusio, nequeat esse certius præmissis, immò sequitur debiliorem; ergo cum una ex præmissis sit hæc, *Licet sequi minus probabilem practicè*, hæc autem sit tantum probabilis, vel ad sum-

mum probabilior, non autem certa; eo ipso ultimum dictamen ex eâ sequens non poterit esse certum. Vide quæ dixi *sect. 2. §. 1. n. 16.* Contra 2. quia dare volo, quòd sit certum dictamen reflexum, quatenus putò certum esse certitudine saltem respectivâ, seu respectu mei, quòd liceat sequi omnem minus, certò tamen probabilem practicè, ob rationes à nobis in hunc finem allatas; hoc tamen non probat, quòd ipsa opinio certò probabilis non sit formaliter per se ipsam etiam intransitivè certa, quatenus est iudiciū essentialiter prudens, ut constat ex definitione opinionis certò probabilis practicæ; atque adeo est essentialiter connexum cum non peccato formali, & repugnans peccato formali. An autem tale iudicium reflexum sit necessarium, dicam *disp. sequ.*

Objicies 2. ex P. de la Fuente *dis. 5. n. N. 53.* quòd dictamen opinabile, adeoque fallibile non possit esse certum, & elicatum ab habitu prudentiæ, & multò minùs possit ex se formaliter reddere operantem securum de usu suo prudenti, & licito; si enim fallibile est, accidere potest, ut ipsum sequens fallatur, & dum putat se prudenter agere, imprudenter agat.

N. 332. *Fuente.* Respondeo, quòd cum hoc dictamen sit certò probabile, eo ipso est per se formaliter connexum cum non peccato formali, & est per se formaliter prudens, ut immediatè dixi. Quare dum dicitur accidere posse, ut quis imprudenter agat, dum putat se prudenter agere: dico, quòd si putet ex certo gravi fundamento, repugnare, ut tunc imprudenter agat, nisi tò imprudenter sumatur pro falsitate speculativâ. Rectè autem notat *Herincx tom. 2. d. 4. n. 15.* quòd sicut conscientia invincibiliter errans, etsi sit certa, & vera practicè, dicitur invincibiliter errans, etiam si circa proprium suum ministerium non erret; est enim certa, & vera practicè, & tenemur eam sequi; dicitur autem errans, quia est speculativè falsa: ita ego dico, quòd conscientia probabilis, cum, juxta me, sit practicè certa, quatenus conformis regulis prudentiæ, adhuc tamen ea conscientia dicitur probabilis, quia non est speculativè certa de suo objecto, in quòd tendit, seu non est certa de veritate speculativâ sui, & objecti, ita ut objectum ita sit in iudicio conscientie, sicut est in re; & ita sit in re, ut est in iudicio conscientie; quòd ipsum docet *Herincx l. c. n. 24.*